

Asia: VN/4118/2019

Lausuntopyyntö parlamentaarisen ohjausryhmän ja asiantuntijatyöryhmän mietinnöstä, luonnos hallituksen esitykseksi avoimuusrekisterilaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kannatatteko avoimuusrekisterin perustamista Suomeen?

Kyllä

Mikä esillä olevista kolmesta avoimuusrekisterin soveltamisalavaihtoehdosta tulisi valita (eli mihin tahoihin kohdistuvaa lobbausta ilmoitusvelvollisuuden tulisi koskea)?

Eduskunta ja ministeriöt

Yleiset huomiot esityksestä

Säveltäjäin tekijänoikeustoimisto Teosto kannattaa avoimuusrekisterin perustamista Suomeen. Avoimuusrekisteri on omiaan lisäämään avoimuutta ja vaikuttamistoiminnan ymmärrettävyyttä ja siten vahvistamaan kansalaisten luottamusta päätöksentekoprosesseja ja lainsäädännön valmistelua kohtaan.

Kannatamme avoimuusrekisterin soveltamista alkuvaiheessa ainoastaan kansanedustajiin ja ministeriöihin. Kantaamme puoltavat seuraavat seikat:

- Jyväskylän yliopiston ”Lobbauksen nykytila Suomessa valtiollisella tasolla” tutkimuksen mukaan suurin osa vaikuttamisesta kohdistuu kansanedustajiin ja ministeriöihin. Saman tutkimuksen mukaan valtion virastoihin ei kohdistu juurikaan lobbausta. Ottamalla mukaan kansanedustajat ja ministeriöt kyetään siis saavuttamaan varsin kattava näkymä ammattimaiseen vaikuttamistoimintaan.
- Ministeriöt ja eduskunta ovat myös ne tahot, joissa virallinen päätöksenteko tapahtuu. Virastoissa ja muissa valtion toimielimissä tapahtuva työskentely on pääosin operatiivista lainsäädännön toimeenpanoa.
- Laajimmassa vaihtoehdossa (koko valtionhallinto) sekä vaikuttamistoimintaa harjoittavien organisaatioiden että kansalaisten olisi myöskin hankalaa arvioida, kuuluuko jokin toimija

rekisterissä tarkoitettujen lobbauksen kohteiden piiriin, kun kohteisiin kuuluisi varsin erilaisia toimijoita.

Suuri osa vaikuttamisesta tapahtuu viranomaisten asettamien työryhmien ja virallisten kuulemisten kautta. Pidämme kannatettavana, että niiden raportointi on viranomaisten vastuulla, eikä niitä siten ole sisällytetty lobbaajilta edellytettävään vaikuttamistoiminnan raportointiin.

Rajanveto sen välillä, mikä on esityksen tarkoittamaa vaikuttamistoimintaa ja mikä jää sen ulkopuolelle, on esityksessä edelleenkin jossain määrin epäselvää. Ovatko esimerkiksi ammattimaista vaikuttamistoimintaa harjoittavien organisaatioiden kaikki yhteydenotot luettavissa vaikuttamiseksi?

Laissa tulisikin selkeästi todeta, että toimintailmoitukseen kirjattavien tapaamisten on liityttävä lainsäädännön, budjettipäätösten tai periaatetasoisten linjausten valmisteluun, jolloin ero päättäjien ja eri intressitahojen väliseen muuhun vuoropuheluun tulisi riittävän selkeäksi. Vaikuttamistoimet tulisi kirjata aiheperusteisesti niin, että lobbauksesta muodostuu oikea kuva siitä, mihin pyritään vaikuttamaan. Tämä helpottaisi myös esimerkiksi median työskentelyä, kun rekisteristä olisi helposti nähtävissä, mitkä tahot ovat olleet vaikuttamassa tietyn lakihankkeen valmisteluun.

Myös OECD:n ja Euroopan neuvoston suositusten mukaan rekisterin avulla pitäisi pystyä tekemään julkiseksi niin kutsuttu lainsäädännöllinen jalanjälki, eli tieto siitä, mitkä tahot ovat pyrkineet vaikuttamaan mihinkin päätökseen tai lakialoitteeseen.

Säätelyä ei siis tule ulottaa kaikkeen mahdolliseen vuoropuheluun päättäjien ja intressitahojen välillä. Keskusteluita käydään paljon esimerkiksi toimintaympäristön tilasta ja tietopyynnöistä ilman varsinaista teemaa tai vaikuttamistavoitetta.

Lisäksi toteamme, että ilmoitusvelvollisuus ei saa muodostaa kohtuutonta hallinnollista taakkaa raportointivelvolliselle. Vaikuttamistoimintaa harjoittavista tahoista monet ovat tosiasiallisesti pienehköjä, voittoa tavoittelemattomia yhdistyksiä, joiden hallinnolliset resurssit ovat erittäin rajalliset. Siksi on tärkeää, että perustettava rekisteri on verkkopohjainen, helppokäyttöinen ja käyttäjilleen maksuton. Kerran vuodessa tapahtuva raportointi on mielestämme riittävä frekvenssi tavoitteen saavuttamiseksi.

Pidämme hyvänä neuvottelukunnan asettamista viralliseksi yhteistyöelimeksi, joka seuraa rekisterin toimeenpanoa ja voi tehdä aloitteita toiminnan kehittämiseksi. Olisi tarkoituksenmukaista, että neuvottelukunta aloittaisi toimintansa heti lain hyväksymisen jälkeen. Näin neuvottelukunta voisi

antaa arvokasta ja monipuolista asiantuntija-apua rekisterin käyttöön liittyvän ohjeistuksen ja koulutuksen valmistelussa.

Aura Vappu
Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry